

PRAKTIESE GIDS VIR DIE HANTERING VAN GEPOTTE KWEKERYBOME VAN VERVOER TOT VESTIGING

Marno van der Westhuizen¹, Wiehann Steyn^{1,2} en Karen Theron^{1,2}

¹Hortgro Science

²Dept. Hortologie, Stellenbosch Universiteit

Vervoer en Ontvangs

- Bevestig vroegtydig met die kwekery wanneer die bome afgelaai of afgehaal moet word.
- Indien die bome nie in kratte vervoer word nie, verseker dat die losstaande bome regop en vasgemaak is.
- Verseker dat die potmedium nat is voor die bome gelaai en vervoer word.
- Potbome moet verkieslik nie op warm dae vervoer word nie, maar as daar geen alternatief is nie, moet dit vroegoggend of laatmiddag geskied. Bome moet ook nie gedurende 'n warm dag onder 'n seil vervoer word nie aangesien die boonste gedeelte van die bome beskadig kan word deur die hitte indien die voertuig lank in die son staan.
- Potbome wat in die herfs geplant word, kan met blare aan vervoer word en moet dus nie in direkte wind staan nie aangesien dit uitdroging sal veroorsaak.
- Vermy potensiële skade aan die knoppe, entlas en blare deur eerder die pot te hanteer as die stam van die boom. Houers soos die Ellepot™ hanteer die beste op die hoeke.
- Maak seker daar is 'n geskikte area om die bome af te laai.
- Laai die bome versigtig van die voertuig af, eerder as om dit op die wortelstelsels te laat val.
- Maak seker dat die korrekte bome ontvang is.
- Identifiseer en verwyder alle geïnfekteerde/siek/fisies beskadigde bome.
- Indien die bome nie dadelik geplant gaan word nie, verseker dat dit in 'n koel en oorskadude area gestoor word.

Boordvoorbereiding

Sien *Praktiese gids vir die hantering van oopwortel kwekerybome van lig tot vestiging* vir aanbevelings.

Planttyd

Gepotte kwekerybome kan enige tyd van die jaar geplant word, hoewel dit nie raadsaam is om in die uiterste hitte van die somer te plant nie. Daar word aanbeveel dat potbome in laat herfs/vroeë winter geplant word sodat die bome deur die winter 'n ordentlike wortelstelsel kan vestig en ontwikkel voordat hul wegspring in die lente. Let wel dat indien addisionele koue moet akkumuleer voor plant, koue opberging benodig sal word.

Plant in laat herfs/vroeë winter

- Groeistaking en ontblaring
  - Gepotte kwekerybome se groei moet verkieslik staak in vroeë herfs, voor plant, (natuurlik of geïnduseer deur bv. water en stikstof te verminder) om te verseker dat bome in die dormansie induksie fase geplant word waar:
    - Terminale en laterale knoppe ontwikkel;
    - Reserwes opbou;
    - Bome afhard ter voorbereiding vir die winter en ingang tot endodormansie.
  - Potbome word geplant met hul blare en moet dus versigtig gehanteer word gedurende die plantproses om stres te verminder.
  - Indien potbome ontblaar moet word voor vervoer of koue opberging, moet die ontblaring vir solank moontlik uitgestel word, verkieslik 6 tot 7 weke na terminale groeistaking. Dit sal verseker dat genoegsame reserwes opbou vir hêrgroei in lente. 'n Korter periode tussen groeistaking en ontblaring kan lei tot aansienlik swakker groei na plant en groter sensitiwiteit vir koue- en rusbrekingskade. Dit kan ook lei tot bot voor die winter wat die boomkwaliteit baie sal benadeel.
- Plantproses
  - Maak plantgate onmiddelik voor plant. Vermoë platgesmeerde wande (poteffek) aangesien dit wortelgroei sal beperk en water laat akkumuleer waarin die wortels kan versuip.
  - Monitor potbome gereeld voor plant en verseker dat die potmedium nat is net voor plant.
  - Waarnemings tot dusvêr dui geen noemenswaardige verskille in die prestasie van bome wat met of sonder die potmedium geplant is nie. Dit word egter aanbeveel om die buitenste gedeelte van die wortelbal versigtig los te maak, veral wanneer daar groot verskille tussen die potmedium en grondtekstuur is.

- Potgebonde wortels kom selde voor, maar moet verwyder word indien teenwoordig.
- Gooi 'n graaf vol grond in die plantgat en versprei die wortels daarin.
- Gooi die orige grond terug terwyl water toegedien word om seker te maak dat goeie kontak tussen die wortels en grond behou word. 'n 20 L houer asook 'n waterkar moet ten alle tye byderhand wees.
- Plant bome met hul entlaste ongeveer 10 cm bokant die grond/deklaag oppervlakte. Uitsonderings mag geld vir bv. M.9 of ander dwergende tussenstamme waar die produsent dalk wil hê/nie omgee indien die tussenstamme wortel nie.
- Monitor die vogvlakke van die potmediums van 'n paar lukrake bome na plant aangesien die meeste van die wortels in hierdie area gaan wees vir die eerste paar weke.

Plant in laat winter/vroeë lente

- Groeistaking en ontblaring
  - Sien *Praktiese gids vir die hantering van oopwortel kwekerybome van lig tot vestiging* vir aanbevelings.
- Opberging in koelkamer (Opsioneel)
  - Maak seker dat die bome duidelik gemerk is.
  - Indien die bome in kratte gestapel word tydens opberging, moet daar nie meer as twee lae gestapel word per krat nie. Meer lae sal optimale vogbestuur belemmer tydens opberging.
  - Stoor bome vir ongeveer 6-8 weke voor plant.
  - Verseker dat die potmediums ten alle tye klam is.
  - Maak seker dat die koelkamer se temperatuur en relatiewe humiditeit nie afwyk van die beste bestuurspraktyk nie.
    - Stoor verkieslik tussen 2 en 4 °C om te verseker dat genoeg positiewe koue-eenhede akkumuleer.
    - Moet onder geen omstandighede die bome saam met vrugte by -0.5 °C stoor nie aangesien geen effektiewe koue gaan akkumuleer nie.
    - Verseker dat die optimale hoë humiditeit in die koelkamer gehandhaaf word – so na as moontlik aan 100%.
  - Die hoofdoel van koue opberging is om koue te akkumuleer. Al kan koue opberging ook dien as 'n tydelike stoorplek vir bome terwyl die boord voorberei word vir plant, moet die bome onder geen omstandighede uitloop in die

koelkamer nie en moet dit dus nie tē lank daar geberg word nie. Wit wortels is baie bros en sal beskadig word met plant terwyl ge-etioleerde lote baie sensitief is vir die son.

- Plantproses
  - Dit is baie belangrik dat bome nie uitloop voor plant nie.
  - Sien die *Plantproses* van *Plant in laat herfs/vroeë winter* hierbo.

Vestiging

Sien *Praktiese gids vir die hantering van oopwortel kwekerybome van lig tot vestiging* vir aanbevelings.

Hierdie riglyn is saamgestel uit vorige artikels gepubliseer in die Fresh Quarterly¹ en South African Fruit Journal², 'n riglyn opgestel deur Angelique Pretorius (Tegniese Bestuurder, Kromco) met insette van F Ungerer en N Kapp en die "Quick Start Planting and Care Instructions" van Sierra Gold Kwekery.

¹Bestbier, G. 2020. Get a handle on new trees. *Fresh Quarterly*, Desember, pp. 10-11.

Mouton, A. 2020. To pot or not. *Fresh Quarterly*, Desember, pp. 12-13.

²Steyn, W. en Theron, K. 2015. What are the physical characteristics of a good nursery tree? *SAFJ*, Oktober/November, pp. 63-65.

Theron, K. en Steyn, W. 2015. What are the physiological characteristics of a good nursery tree? *SAFJ*, Desember/Januarie, pp. 64-67.

Steyn, W., Theron, K. en Ungerer, F. 2016. Nursery trees: When is it not the nurseryman's fault? *SAFJ*, Junie/Julie, pp. 66-69.

Tegniese insette is gelewer deur Ferdie Ungerer, Charl Stander, Hendrik Pohl, Angelique Pretorius en Wim van Rijswijk.